

Voorwoord

Dit derde deel van de *ART-History*-reeks gaat over de burgerlijke kunst en cultuur in Nederland in de zeventiende eeuw. In deze docentenlicentie vind je het **tekstblok**, het **vragenblok** en het **antwoordenblok**.

Het tekstblok van *Burgerlijke cultuur in Nederland* is per discipline geordend. In deze uitgave worden de disciplines bouwkunst, beeldende kunst, muziek, theater en dans behandeld. Iedere discipline eindigt met een samenvattende pagina: In het kort. Kernbegrippen staan vetgedrukt, zodat ze meteen in het oog springen. Je vindt de begrippen terug in de begrippenlijst. Personen staan in het namenregister. Ook kun je in een tijdlijn de belangrijkste gebeurtenissen uit deze periode terugvinden. De informatie uit het tekstblok kan worden toegepast bij de vragen van het vragenblok.

Via de menubalk aan de linkerkant van je scherm kun je door de uitgave navigeren. Door op een afbeelding te klikken, kun je deze vergroten en volledig bekijken. Soms zie je pijltjes naast een afbeelding staan. Daarmee kun je een volgende afbeelding of filmpje bekijken terwijl je op dezelfde pagina blijft. Helemaal onderaan elke pagina kun je naar de vorige of volgende pagina doorklikken.

ART-History De burgerlijke cultuur in Nederland

in de zeventiende eeuw

Docentenlicentie

- i* Voorwoord

- 2** [Tekstblok](#) >

- 3** [Vragenblok](#) >

- 4** [Antwoordenblok](#) >

Tekstblok

- Inleiding
- 1 Algemeen >
- 2 Cultuur en wetenschap >
- 3 De bouwkunst in de zevent...** >
- 4 De beeldende kunsten >
- 5 Muziek >
- 6 Dans en drama >
- Epiloog
- Begrippenlijst
- Namenregister
- Tijdslijn >

3 De bouwkunst in de zeventiende eeuw

- Uitbreiding van de stad
- Grachtengordel en grachtenp...
- Renaissance
- Het huis Bartolotti
- [Barok](#)**
- Hollands classicisme
- Het Trippenhuis
- Het Mauritshuis in Den Haag
- De Schouwburg van Amsterd...
- Het Stadhuis van Amsterdam...
- De bouw van het stadhuis
- Kerken
- De koepelkerk van Willemstad
- Buitenhuisen
- Paleis Het Loo
- Versterkte steden en vesting...
- Nederlandse bouwkunst op ...
- In het kort

Louis le Veau, e.a., *Paleis van Versailles*, zuidelijke gevel (vanaf 1624). In 1680 wordt het paleis onder leiding van de architect Jules Hardouin-Mansart enorm vergroot.

Inleiding

1 Algemeen >

2 Cultuur en wetenschap >

3 De bouwkunst in de zevent... >

4 De beeldende kunsten >

5 Muziek >

6 Dans en drama >

Epiloog

Begrippenlijst

Namenregister

Tijdslijn >

basso continuo of 'getelde bas'.

oordig worden **muziekpartijen** eurig in **notenschrift** vastgelegd en wordt vaak ook aangegeven hoe ze ld moeten worden. In Monteverdi's aanpak is dat nog niet het geval. de gezongen muziekpartij, die wel in s opgeschreven, staat de begeleidende in getallen genoteerd. Vandaar de **getelde bas** of 'becijferde bas'. Deze n zijn voor de begeleidend musicus een anwijzing voor de te spelen **orden**. Zijn improvisatievermogen : verder hoe hij de melodie aanvult of t. Het woord 'bas' of 'basso' zegt verder ver het instrument waarmee de ding plaatsvindt. De beschikbare menten en wat men mooi of passend lijn bepalend. Dat kan een **viola da** i zijn, een **luit**, een **klavecimbel** of en **orgel**. zijn redelijk vrij in het kiezen van de anten en dissonanten die naar hun de emotie uit de tekst het best an. Een vrije expressieve en nele stijl van muziek maken, is het Die vrijheid wordt al snel gesmoord in akke keurslijf van de **affectenleer**.

Giulio Caccini, *Sfogava con le stelle* (1601).

Jan Gerritz. van Bronckhorst, *Musicerend gezelschap*, detail (1646).

Antwoordenblok

1 Inleiding >

2 Cultuur en wetenschap >

3 Bouwkunst >

4 Beeldende kunst >

5 Muziek >

6 Dans en drama >

4 Beeldende kunst

Blok 1 De mens centraal

Blok 2 Het historiestuk

Blok 3 Het praalgraf

[Blok 4 Landschap met molen](#)

Blok 5 Grafiek

Blok 6 Een luistervink

Blok 7 Barokbeelden

Blok 8 Decoratie van het sta...

Blok 9 Caravaggisten

Blok 10 Schuttersstukken

Blok 11 Zeegezichten

Blok 12 Stilleven

Blok 13 Pronkstilleven

Blok 14 Portretten

Blok 15 Kerkinterieurs

Blok 16 Dagelijkse taferelen

t molen

ede (ca. 1670).

Bekijk de afbeelding.

Het landschap als thema kwam in zwang in de zeventiende eeuw.

- Geef hiervoor twee verklaringen.
 - Door de stedelijke groei wordt de stad in de zomer onleefbaar en zoekt de rijke burger een wijkplaats op het platteland om aan het ongezonde leven in de stad te ontsnappen. Daarmee wordt het landschap/de natuur ook aantrekkelijk als schilderij.
 - De natuur wordt in de zeventiende eeuw niet (meer) gezien als iets gevaarlijks of onbekends, maar bewonderd als Gods schepping.
 - In de zeventiende eeuw heerst het idee dat een verblijf in de natuur (op het platteland) een middel is tegen melancholie.
 - Het pastorale bestaan (het eenvoudige herdersbestaan) wordt in deze tijd geïdealiseerd.

Jacob van Ruisdael is een bekend landschapsschilder die zijn landschappen drama meegaf.

- Leg uit hoe de voorstelling op de afbeelding een dramatisch karakter krijgt.
 - De molen steekt fier en onverzettelijk af tegen een donkere lucht die zwaar weer en regen voorspelt.
 - Door een gat in het wolkendek worden een stuk water en de molen verlicht in de donkere omgeving.

3. Noem twee aspecten van de vormgeving die dit dramatische effect veroorzaken.

- Veel verschil/contrast tussen de lichte en de donkere partijen.
- Door schuine en tegengestelde richtingen in de compositie.
- De grillige verdeling tussen lichte en donkere partijen.

De voorstelling heeft een waterpartij links die door de oeverlijn onderin wordt begrensd. Deze oeverlijn heeft een aantal compositorische functies.

- Noem twee van deze functies.
 - De blik wordt door de oeverlijn de diepte in geleid/de oeverlijn geeft de blikrichting aan.
 - De oeverlijn voert de blik naar de molen.
 - De oeverlijn geeft een ruwe verdeling tussen de lichte en donkere delen in het werk.

De molen trekt in het schilderij de meeste aandacht.

- Noem drie aspecten die zorgen dat de molen de meeste aandacht trekt.

- i* Voorwoord

- 2** Tekstblok >

- 3** Vragenblok >

- 4** Antwoordenblok >

Blok 4 Liedboeken

Liedboeken.

Wilhelmus uit *Valerius Gedenck-Clank* (1626).

Brontekst

eerste couplet

Wilhelmus van Nassouwe	Ik ben Willem van Nassau
Ben ick van Duytschen bloet,	Uit een Duits geslacht.
Den Vaderlant getrouwe	Het vaderland zal ik trouw
Blyf ick tot in den doot:	blijven, tot de dood toe.
Een Prince van Oraengien	Ik ben een prins van Oranje
Ben ick vrij onverveert,	zeer onbevreesd.
Den Coninck van Hispaengien	De koning van Spanje
Heb ick altijd gheeert.	Heb ik altijd gerespecteerd.

tweede couplet

In Godes vrees te leven	Ik heb altijd geprobeerd
Heb ick altyt betracht,	Te leven in ontzag van God
Daerom ben ick verdreven	Daarom ben ik verjaagd

Bekijk de video.

Naast muziekboeken werden er in de zeventiende eeuw ook veel liedboeken uitgegeven. Ze verschilden onderling nogal en hadden daarom ook hun eigen publiek.

- 1.** Noem drie groepen waarvoor liedboeken werden geschreven. Geef aan welk type boek voor die groep werd geschreven.
 - Bundels liefdesliedjes voor jongeren.
 - Bundels met strijdlieiden voor geuzen en soldaten.
 - Kostbare verzamelbundels zoals dat van Valerius gericht op de gegoede burgerij met een mix van liederen in een (historische) context geplaatst.
 - Geestelijke liedboeken met psalmen/souterboekjes.

Veel bundels waren handzaam en erg klein van formaat.

- 2.** Breng het formaat in verband met het gebruik van deze bundels. De bundels zijn echte gebruiksboekjes. Er wordt in de zeventiende eeuw overal en vaak samen gezongen.

Niet iedereen was blij met de populaire liedboekjes voor jongeren. Vooral calvinisten hadden hier moeite mee.

- 3.** Geef hiervoor een reden. Het merendeel van de liedboekjes voor jongeren zijn liefdesliederen. Volgens de calvinisten veel te lichtzinnig en met een bedenkelijke moraal.

Veel liedboeken, waaronder ook de psalmboeken, bevatten alleen de liedteksten en geen muziek in de vorm van notenschrift. Toch was dat voor de kopers nauwelijks een bezwaar.

- 4.** Leg dit uit. Vrijwel alle liedjes in deze boeken zijn contrafacten. Het zijn liederen die berijmd zijn op populaire, alom bekende wijsjes.

Beluister het fragment en lees de brontekst.

Een beroemd liedboek, met als historische achtergrond de opstand tegen Spanje, is de *Nederlandsche Gedenck-clank* van Adriaan Valerius uit 1626. Valerius wisselde de geschiedenis van de opstand af met strijdlieiden uit die tijd. Een van die liederen was het *Wilhelmus*. Het lied wettigde via de godsdienst de strijd tegen Spanje.

- 5.** Leg dit uit vanuit de liedtekst. Willem van Oranje wordt verjaagd en al zijn bezittingen worden afgepakt vanwege zijn geloof. Hij vertrouwt echter op God. Die zal ervoor zorgen dat hij, net als de verjaagde koning David, terug kan keren en die hem zijn land en volk terug zal geven.